Цэна асобнагонумэру 5 кап.

НАША НІВА

Выходзіць што тыдзень.

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі: **Вільня, Завальная вуліца, д. № 7.**

Цэна з перэсылкай і дастаўкай на 1 г. — 2 р. 50 к., на 6 мес. — 1 р. 25 к. на 3 м. — 65 к., на 1 мес. — 25 к. За граніцай: на 1 г. — 4 р., на 6 мес. — 2 р. 3 мес. — 1 р. Перамена адрэсу — 20 коп.

Абвесткі прыймаюцца на апошняй страніцы па 20 кап. за лінейку малымі літэрамі. Рукапісы і карэспандэнцыі, прысланые у рэдакцыю, павінны быць чытэльна напісаны с праўдзівай фаміліей і адрэсам таго, хто яе прысылае. Можна также надпісаць прозвішчэ разам з фаміліей, хто не захочэ, каб была надрукавана праўдзівая фамілія Адрэс і фамілія толькі для ведама рэдакцыі. Рукапісы аўторам не вертаюцпа назад.

Год VIII. 15 марца 1913 г. №. 11.

Хто страшней.

Ніхто ня быў прарокам у сваей Бацькаўшчыне,—кажэ старая прыказка. Вядзецца гэта і у нас.

На праўду, калі яе хто скажэ першы раз, усе глядзяць скоса. Ей ня вэраць. Людзям здаецца, што праўда павінна быць нейкая запутаная, а тым часам яна простая і ясная, як Божы дзень.

Гэткую праўду мы сказалі аб палітыцы, каторую нашы адміністратары вядуць на «окраінах», а ў тым ліку і ў Беларусі.

Мы паказалі на жывых прыкладах, што жаданьне завясьці расейскую мову ў касьцелі ды пры навуцы каталікоў-беларусоў рэлігіі ня толькі шкодна для беларусоў і забівае ў іх нацыональную сьвядомасць, але і памагае іх апалячываць. Беларус-каталік ахватней будзе маліцца па польску, бо да гэтаго прывык, чым па расейску, калі яму забараняюць маліцца і вучыцца па беларуску. Гэта паказалося і пры школьнай перапісцы у 1911 гаду, і цяпер, калі міністр народнай прасьветы, Кассо, выдаў цыркуляр, каб кожнаго, хто лічыць сябе беларусам, вучылі-бы веры па расейску, ня гледзячы на Маніфэст 17 апрыля 1905 году аб навуцы рэлігіі у *роднай* мові вучнёў.

Але гэтаго нашым «апекуном» было мала. Розные Солоневічы, Ковалюкі, Тепловы і іншые «прыяцелі» беларускаго народу с чорнасоценнай хаўрузіі зразумелі, што як беларус будзе вучыцца па своему—*па беларуску*, як яго мова знайдзе сабе прыпынак у школі, дык нельга будзе дурыць людзям галаву, што ніякіх беларусоў німа, што яны ўсё—„чыстакроўные расейцы“, што іх родная мова *не беларуская, а расейская.* Нашы тутэйшые «прыяцелі» заплюшчылі вочы на тое, што кассоўскі цыркуляр прымушае каталікоў-беларусоў запісывацца палякамі, хаця яны вельмі часта зусім і гутаркі польскай ня знаюць.

Усё ж такі дачуліся аб гэтым пецярбурскіе націоналісты. Калі Тепловы, Солоневічы ды Ковалюкі гатовы аддаць беларусоў-каталікоў палякам, а сабе ўзяць праваслаўных дзеля абрусеньня,—дык пецярбурскіе іх хэўруснікі баяцца узмацаваньня польшчыны ня менш, чым беларушчыны. Думалі яны, думалі, што тут зрабіць: дрэнна, калі беларусы апалячываюцца, але так сама ня добра, калі яны хочуць астацца беларусамі ды адмаўляюцца перэварачывацца ў расейцоў.

Каб разабраць гэту справу, газэта пецярбурскіх націоналістоў, „Нов. Вр.“, паслало ў Вільню свайго супрацоўніка. Той, прыехаўшы сюды, відаць дрэнна угаварыўся с тутэйшымі сябрамі ды неўспадзеўкі напісаў у „Нов. Вр.“ стацьцю, ў каторай, ня гаедзячы на увесь страх перад беларускім „сэпаратызмам“ радзіць не заганяць беларусоў у абоймы польскіх націоналістоў а лепш ужо—хаця з болем у сэрцы—пазволіць вучыцца ў школах рэлігіі ды маліцца ў касьцелі па своему—па беларуску.

Цікавая справа, што на гэта скажуць Ковалюкі ды Солоневічы, „быўшые беларусы“? Гэта-ж ім зусім хлеб адбіраюць—і хто? Іх сябры...

Мы ведаем, што «Нов. Вр.» гэтакі самы вораг беларушчыны. як «Вил. Вѣстн.», „Сѣв.-Зап. Жизнь“, ды «Крестьянинъ» ковалюкоўскі. І гэты праект „Нов. Вр.“ тлумачыцца адно тым, што палякі паказаліся пану Реннікову, супрацоўніку «Нов. Вр.» і ў гэты момэнт больш «небаспечнымі», чым беларусы. Калі-ж між расейскімі і польскімі націоналістамі ізноў наладзіцца згода каторая цяпер крыху папсавана, дык яны з двух бакоў пойдуць вайной проці беларушчыны.

Мы гэта павінны памятаць. Адраджэньне беларусоў, гэта для іх такая ненавістная справа, што дзеля змаганьня з ею яны раней чы пазней пададуць сабе рукі.

Б. С.

На добры шлях.

Добра ідуць усе справы у тэй старонцы, дзе творчая, культурная работа вядзецца адзінакава як з нізу, так і зверху. Дзе сам народ дайшоў думкі, што ня можна яму адставаць, ня можна сваіх патрэб зневажаць, а трэба як мага і скольхі сілы прасьвячацца, на шырэйшую сьцежку выбівацца. Дзе сам народ такой думкі, ды бярэцца ён за прасьвету, за кніжку, па новаму сваю гаспадарку і свой грамадзкі лад устанаўляе,—там ён і багацее і лягчэй яму, ды шчасьлівей жывецца.

А ешчэ трэба, каб і зверху, ад інтэлігенцыі была помач такім работнікам з народу. Там дзе інтэлігенцыя зліваецца з народам, мае адну з ім культуру і мову, то яна ня стрымлівае развіцьце народу, а шчыра памагае яму усімі сіламі развівацца дзелятаго там, і развіцьце старонкі ідзе. Гэтак сама для здаровага развіцьця кожнаго краю патрэбны і добрые законы, добрае земства, добрые парадкі,—дзе усё гэта ёсць там, і ўсякая справа робіцца лягчэй і не чуваць жалёў ды нарэканьня на благіе часы і ўсякіе перашкоды.

У нас на Беларусі, як і скрозь па Расеі йшчэ німала пачуеце бедаваньня на трудные варункі. У міншчыне, могілеўшчыне, вітэбшчыне нарэкаюць на земства, што яно не здаволівае запраўдных селянскіх і национальных Беларускіх патрэб; у Віленшчыне і Гродзеншчыне ешчэ больш нарэкаюць, бо тут німа ніякага земства і куды меней робіцца для карысьці хлебаробоў. Нарэкаюць людзі і на Думу, на законы, што яны раз пораз адстаюць ад жыцьця ды йшчэ назад, не наперад, яго спіхаюць. І калі з нізу народнай массы можна бачыць кірунак да прасьветы, да лепшаго, культурнейшаго жыцьця,—то тым горш кідаецца у вочы тое стрымліваньне ды безладзьдзе, каторае вынікае праз недахват добрых, цьвёрдых законаў.

На жаль гэтая атсталасць нашых законоў дужа памалу зменяецца.

Хоць ось ўжо і чацьвёртая Дума увайшла у сілу і ў ей падалі колькі праектоў новых законоў, каторые блізка датычаць селянскаго жыцьця, але ўсё гэта разглядаецца, „як мокрае гарыць“. Йшчэ ў трэцюю Думу само правіцельства было падаўшы праект закону, каб аблягчыць селянам купляць на льготных варунках казённую зямлю. Ды за 5 гадоў Дума не прыбралася гэты закон прагледзіць бо, мабыць ей, гэты закон. ні падабаецца... Гэтак сама і ў Гас. Савеці цяпер ось разглядаецца справа аб валасным земстві, як яго можна устанавіць і ці патрэбнае яно. І непрыемна чытаць размовы паноў членоў Гас. Рады, як яны закон гэты хочуць жыўцом пахаваць...

Толькі у самы апошні час і ў селянскім жыцьці ёсць колькі навінак, што радуюць сэрцэ. У думі згуртаваліся у асобную грамадку дэпутаты-селяне і высовываюць цэлы рад праектоў і запросоў. Тут і зямельные законы, і прасьвета і раскладкі ды налогі, і законы грамадзянскіе, і аб хаўрусах ды інш. Гэта грамадка з дэпутатоў ня дужа вялікая (57 чэлавек), але яна жывая, працавітая і ўзялася бараніць інтэрэсы тых селян, што іх паслалі у Думу. Гэтае выступленьне дэпутатоў селян трэба толькі вітаць і радавацца. Добра было-б, каб пасылалі ім з вёсак парады, наказы, калі дзе што трапіцца такога, што трэба было б бараніць дзеля карысьці селян у Думе.

Р.

Выстаўка народнаго штукарства.

Нідаўна аткрыўшаеся у Вільні «Таварыство падмогі хатняму рэмяслу і народнаму штукарству», у нядзелю, 10 марца аткрыло выстаўку у школі штукарства (Завальвая 21). На выстаўцы ёсць шмат народных беларускіх і літоўскіх выробоў: паяскоў, тканін, выробоў з дрэва, гліны і інш. Выстаўка робіц прыятнае ўражэньне, хоць і не залішне яна абшырна. У гэтым прыпадку важна тое, што у канцы знайшліся у нас людзі каторые звярнулі увагу на хатняе рэмясло і на народнае штукарства.

У вялікарасейскіх губэрнях, селяне знаходзяцца, бадай, у горшых чым нашые варунках і вось там даход с хатняго рэмесла яўляецца вялікай падмогай селянам, каторые з яго маюць нязгоршы даход, седзючы у сябе дома, а ня глумячыся па чужых краёх, як нашы беларусы. Якіе грошы перэліваюцца селянам за выробы хатняго рэмесла можна судзіць ужо с таго, што на адным толькі Ніжэгародзкім кірмашы прадаюць выробоў хатняго рэмесла на 21 мільён рублёў. Праўда, у вялікарасеі над развіцьцем хатняго рэмесла колькі дзесяткоў гадоў ужо працуюць земствы і правіцельство, памагаючы чым можна рэмесьнікам. У нас земства німа, дык яго мейсца павінны заступіць лепшые людзі нашаго краю.

Дагэтуль ніхто у нас ня рупіўся аб селяніне, як ён і чым жыве; наадварот, чужая нацыанальна інтэлігенцыя у Беларусі соткі гадоў працавала над тым, каб у галаве селяніна беларуса на усё яго роднае вырабіць пагляд, што гэта нешта бездарнае, грубое, адным словам—мужычае, а затым нікуды ня годнае. Пры гэткіх варунках хутка вымірало усё сваё арыгінальнае, уступаючы мейсцо фабрычнай тандэці, каторая у вачах селяніна была «панскім», а затым лепшым ад ягонало мужычаго. У Польшчы, у Вялікарасеі, дзе інтэлігенцыя нацыональна свая, народнае штукарства, народны рысунак шанаваўся і пераховываўся. З гэтых народных рысункоў укладаюць цяпер там, багатые узоры да новых выробоў хатнім рэмесьнікам.

Новае таварыство падмогі хатняму рэмяслу і штукарству, будзе тады толькі карысна працаваць для краю, калі у ём знойдуцца людзі звязаные з народам, каторые будуць з любоўю ды знаньнем класьці сваю працу на развіцьце у нас народнаго штукарства. Дарсга-ж да развіцьця хатняго рэмесла усюды адна—арыгінальны народны рысунак. Калі нашы рэмесьнікі селяне будуць выраблядь рэчы формай і рысункам арыгінальные, тады на іх збыт знойдзецца ня толькі у нашым краю, але і далёка па за яго граніцамі. Калі ж рэмесьленные выробы будуць толькі менш, або больш гладкай падробкай фабрычных выробоў, то наш рэмесьнік конкурэнціі с фабрычнай машынай і капіталам ня вытрымае і хатняе рэмясло замрэ на заўсёды. Дзеля гэтаго вітаючы ад усяго сэрца аткрыцьце першай выстаўкі у нашым краю хатніх выробоў, якую устроіло Таварыство, мы усё-ж такі звертаем яго увагу на тое, што тады толькі праца яго прынясе плады, калі яно паложыць у фундамэнт арыгінальны народны рысунак і будзе працаваць над тым, каб даць рэмесьнікам праўдзіва штукарскіе і орыгінальна мейсцовые модэлі на форму.

В. Л.

Эміграцыя у Амэрыку.

У апошніе часы эміграцыя у Амэрыку страшэнна разрастаецца. Паводле статыстыкі у 1911 гаду праз Лібаву выехало заграніцу 35.047 душ (20.518 мужчын і 13.529 жанок). У 1912 гаду выехало 57.215 душ (38.769 мужчын і 18.446 жанок).

З гэтаго відаць, што эміграцыя шпарка павялічываецца. Але гэты год, мабыць, перавышыць чыслом эмігрантоў усе папяпэдніе.

За адзін прошлы тыдзень у Лібаву прыбыло ні болей, ні меней, як 6.000 эмігрантоў. Усе поезды Лібава-Роменскай жал. дарогі прост бітком набіты. Цяпер што дзень у Лібаву прыбывае 500 — 600 душ эмігрантоў.

Агромны эміграцкі дом—перапоўнен, так, што прост недзе яблаку зваліцца. Каля двох тыся душ прышлося памесьціць на версе марского парахода. Гарадзкіе казармы, прыспасобленые для эмігрантоў, гэтак сама перапоўнены. Для тых, што прыежджаюць не хапае мейсца на начлег. Па горадзі ходзяць грамады эмігрантоў. Паміж эмігрантамі найболей беларусоў, літвіноў і палякоў. Едуць яны у Паўночную Амэрыку. Німала ёсць і каўказцоў—осецінцоў, каторые едуць у Канаду на будову чугункі.

Едзе шмат людзей слабых, хворых, каторых напэўна ня пусьцяць на Амэрыканскі берэг. Дзеля гэтаго і чысло вертаючыхся эмігрантоў у апошніе гады вельмі узрасло. Кожны карабель вертаючыся з Амэрыкі прывозіць назад 300—400 душ эмігрантоў. Не глядзя на гэта эміграцкая хваля разрастаецца.

Гэты разрост эміграціі трэба прыпісаць розным агентам, каторые раз'ежджаюць па вёсках і сёлах і усякімі спосабамі і апаведаньнямі нагаварываюць лёгкаверных людзей на выезд. Агенты раздаюць розные адозвы і кніжкі з апісаньнем „багатаго амэрыканскаго жыцьця“; іншые агенты іграюць на слабой селянскай струнцы — на зямельнай справе і рысуюць небывалые рэчы аб тамтэйшай зямлі—абы толькі заманунць на выезд.

Як залажыць таварыство дробнаго паверу.

Селянская гаспадарка даўно ужо страціла форму гаспадаркі натуральнай, гэта значэ такой гаспадаркі, калі сёмья гаспадарская здаволівала усе свае патрэбы: самі рабілі сабе адзежу, абутак, дабывалі хорч і ўсё іншае;—цяпер гаспадарка прыймае характар капіталістычны, цяпер каб вытварыць тавар на продаж, патрэбны грошы. Дзеля гэтаго дробны павер (крэдыт) у форме хаўрусу, даючы дробным гаспадаром выгодны і танны павер, мае грамадное значэньне для селянскай гаспадаркі, ёсць найлепшай дарогай да падняцьця заможнасьці вёскі.

Хаўрусы гэтые, гэта адна з найлягчэйшых форм працы грамадой, дзеля таго, што вясьці гэткі хаўрус куды лягчэй чым якіе іншые хаўрусы.

Дужа важныя варунак развіцьця павернаго хаўрусу, гэта, каб павер даваць толькі на што карыснае, значэ на такіе справы, каторые могуць падняць даход з гаспадаркі, каб гаспадар мог лёгка сплачываць пазычку і сам памаленьку разжывацца.

Грамадка людзей незалежных, каторые маюць права распараджацца сваей маетнасьцю, угаварываецца залажыць у вёсцы хаўрус дробнаго паверу. Людзі гэтые могуць быць з аднэй, або с некольकі суседніх вёсак, абы толькі з аднэй воласьці; могуць быць яны гэтак сама розных станоў і грамадзянскаго палажэньня; можэ быць іх 25—40 і болей чэлавек, абы ня менш 20. Гэта будуць закладчыкі з гэтых людзей найчасьцей выбіраюць пасьля і упраўленьне.

Расчытаўшы добра нормальную уставу закладчыкі пішуць і падпісуюць заяву на імя губэрнскаго камітэту аб справах дробнаго паверу (камітэт гэты пры канцэлярыі губэрнатара), паводле формы, уложэнай Гас. Банкам *).

У заяві трэба напісаць.

1) Названьне хаўрусу і названьне зацьверджэнаго міністэрствам статуту (уставы), каторым будзе кіравацца хаўрус (самога статуту прыкладаць ня трэба).

2) Дзе будзе памешчацца упраўленьне.

3) На якім абшары будзе працаваць хаўрус. Абшар не павінен быць вялікі, каб упраўленьне знало усіх членоў і ведало якіе яны людзі, ці будуць выплачываць пасьля пазычоные грошы; найлепей адну, дзьве вёскі

4) Паводле новаго статуту, главная розьніца паміж хаўрусам дробнаго паверу, а хаўрусам пазычкова-ашчаднаго у тым, што члены пазычкова-ашчаднаго хаўрусу, уступаючые у яго павінны злажыць складку на асноўны капітал. Складка устанаўліваецца ня меньш 10 руб, і ня больш. 100 руб.; складка можэ быць палажэна часткамі, ня менш як 1 руб. у год. Ва ўсім другім абодвы хаўрусы падобны да сябе.

Восьжэ апрача абазначэньня складкі (у паверна—ашчадным хаўрусе) трэба паказаць і іншые капіталы з якіх асновываецца закладны капітал, як напрыклад ахвяра, пазычка на доўгі тэрмім з Гас. Банку, або ад закладчыкоў і прыватных асоб, а такжэ сумму пазычкі. Закладны капітал не павінен быць меньш як 1,500—2,000 рублёў, дзеля таго, што чысло паложэных у хаўрус грошы (укладоў) можэ быць толькі у дзесяць разоў большая ад закладнога капіталу.

5) Найбольшы павер, хаўрусьніка, або найбольшая пазычка якую ён будзе магчы узяць у хаўрусе. (Па статуту павінна быць найбольшая пазычка 300 руб., а пад заставу збожжа, або рэмесьленых выробоў 1000 руб.).

6) Чым атказываюць хаўрусьнікі перэд хаўрусам ці ўсей сваей маетнасьцю, ці двайной суммой за атрыманы кожнаму павер. У першым прыпадку атказ называецца неагранічэны, у другім агранічэны.

7) Сколькі грошы хаўрус можэ узяць на кароткі павер з Гас. Банку;—банк выдае ад 1,000 да 3,000 рублёў.

Да заявы трэба прылажыць (паводле друкаванай формы) падробные вядомасьці аб кожным з закладчыкоў: чым займаецца, якую мае маетнасьць, якіе даходы і дзе жыве.

У канцы трэба паказаць, каго с паміж сябе выбралі на упоўнамочэнаго дзеля перэгавороў з уласьцямі.

Заяву падпісывае кожны з учасьнікоў поўнасьцю, гэта зн. свае імя, імя бацькі, прозьвішчэ і дзе жыве; подпісі трэба пасьведчыць у валасьці, або у нотаруса.

Ніякіх гэрбавых марак наклеіваць ня трэба.

Паперы пасылаюцца заказным пісьмом да найбліжэйшаго інспэктара аб справах дробнаго паверу, або у губэрнскі камітэт па справах дробнаго паверу.

Звычайна пасьля таго, як паслалі паперы інспэктар па справах дробнаго паверу звертаецца да упоўнамочэнаго ад закладчыкоў, або да паліціі загадываючы склікаць сабраньне закладчыкоў, каб сабраць бліжэйшые вядомасьці аб праектаваным хаўрусе, перэканацца ці закладчыкі добра уяўляюць сабе мэты і павіннасьці хаўруса, а такжэ, каб даць патрэбные разьясьненьня.

Пастанову аб зацьверджэньні хаўрусу, разам з апісаньнем варункоў дадзенаго паверу, камітэт перэсылае ва рукі інспэктара дробнаго паверу.

Атркыцьце хаўрусу адбываецца на агульным сабраньні членоў—закладчыкоў, на каторае звычайна прыежджае і інспэктар дробнаго паверу і прачытаўшы атрыманае паэвадленьне на атркыцьце хаўрусу, інспэктар выясьне главные яго мэты, у кароткіх словах тлумачыць сабраным, які парадак выдаваньня пазычак, як вясьці рахункі і друг.

Першае агульнае сабраньне пачынае сваю працу ад прыняцьця новых членоў у хаўрус і устанаўлівае парадак у якім будуць вясьціся справы, дні і гадзіны, калі будзе адчынен хаўрус для выдаваньня пазычак і прыняцьця укладоў; устанаўлівае які працэнт будзе браць ад пазычак і сколькі будзе плаціць ад укладоў на розные тэрміны; а такжэ выбірае закрытай падачай галасоў упраўленьне і надзорную раду хаўруса.

Пакончыўшы усе справы датычачые першаго сабраньня, першае агульнае сабраньне членоў аддае увесь хаўрус у рукі выбранаму упраўленьню і надзорнай радзе.

Шкленнік.

*) Уставы хауруса і формы заявоу можна купляць у Бюро Віл Тав. Палмогі Хаурусам, Вільня Б. Погулянка № 12.

Калі пачнуць...

Калі пачнуць збірацца хмары
І неба ўсцелюць чэрнатой—
Тады ўсплываюць буйны вэтры
І віхрам гонюць над зямлёй.

Адвечным борам закалышуць,
Сухі ліст з лесу гонюць проч,
Ніштожуць хмар калматых горы,
І ясным днём зменяюць ноч.

Калі прыгнецены непраўдай
Які знябудзецца народ,—
Тады зьяўляюцца прарокі
І ўсенародны клічуць сход...

Расьце на сходзе недавольства,
А дудароў магучы хор
Пяе аб крыўдах і ўсіх клічэ
Да новых праўд да новых зор.

Янка Купала.

* *
*

Там дзе неба налегае
На дубравы на бары,
Там дзе сонцэ выглядае
З за высокае гары...
Там дзе месяц і зарніца
Маюць дзенны вечны схоў,
Аткуль хвалямі імчыцца
Вецер с кучкай аблакоў;
Там, дзе ціха даль сінее—
Ходзяць дзівы дзень у дзень,
Ноч пацёмкі свае сее,
Сьвет апратуе у цень;
Дзе апошні прамень сонца
Дзень хавае ад людзей—
У тэй таёмнай я староньцы
Жыву думкаю сваей.

Цішка Гартны.

Да Беларускай інтэлігенціі.

Нашаму народу трэба добрых, написаных чыстай мовай кніжак па ўсіх адростах навукі і рэмёсел; дзеля гэтаго просім запісываць усе словы якімі селяне называюць

I. Сельска-гаспадарскіе прылады і часьці іх, каторые ужываюцца у гаспадарстві, галоўлі жывёлы, пчальніцтве, садоўніцтві і інш.

II. Уселякіе расьліны, дрэвы, травы. Найлепей гэта рабіць наклеіваючы засушэны—лісток і кветку на паперы і падпісаўшы яе. (Ботаніка).

III. Уселякіх зьвероў, скаціну, рыб, птахоў, мошак, кузявак, кузурак... (Зоологія).

IV. Уселякіе грунты, каменчыкі... (геологія і мінэралогія).

V. Змены часу, пагоды, змены ў паветры, на небі... (Мэтэорологія і Астраномія).

VI. Народные лекі, хваробы на людзях і на жывіне.

VII. Усе словы якіе ужываюцца у таргоўлі і ў селянскіх промыслах і рамёслах (паляваньне, рыбацтва, шавецтва, кравецтва, кавальства, ганчарства, калесьніцтва, малярства, сталярства і інш.).

Сабраные словы памогуць развіцьцю нашай навукі і пашырэньню знаньня сярод нашаго народу.

Пісаць трэба на картачках гэтак:

1. Беларускае слова.

2. Гэта самае па расейску, па польску, ці на лаціні.

3. Ад каго чулі (дзеда хлопца, бабы, інтэлігента).

4. Дзе чулі губэрня. павет,—вёска).

5. Рысунак рэчы, ці лісток, кветкі наклеены (калі ня ведаеце лацінскаго названьня).

Аб усім па троху.

Пэнсіоны вучыцелям.

Як вядома па закону 15 студня 1910 году усім вучыцелём пачатковых народных школ залічаюць у пэнсіонную выслугу усе папярэдніе гады іхняй службы. Узносы за тые гады робіць сама казна.

Аднак у законах гэтых ня поўна пералічэны тые пачатковые школы, служба у каторых залічаецца у пэнсіонную выслугу. Гэтак, там ня ўспамянуты царкоўна-прыходзкіе школы. Пытане-ж гэтае для шмат вучыцелёў важнае. І не адзін з іх хацеў бы напэўна ведаць, як развязываецца гэтые пытаньне. Аднак пэўнаго адказу у гэтай справе ні важацца даваць нават ягомасьці інспэктары народных школ. На запытаньня гэткае, яны сьціскаюць плечамі і безнадзейна разводзяць рукамі,—маўляў, Бог яго сьвяты ведае...

Каб раз на заўсёды развязаць гэтае пытаньне адзін з вучыцелёў

Ня цешыць мяне твой жаурук.

Рок дзесяць таму назад стаяла лютая зіма. У дзьве нядзелі па асеньніх запусках насталі марозы. Што дзень мароз браўся ўсё шчырэй ды шчырэй. А Нёман перад Пачацьцем так ужо быў скрамгаваны лёдам, што на ём сьмела ездзілі с цікарам. У тыя поры міма вёскі Шудзяўкі праводзілі шасу. Дык дзеля шасы вазілі з—за Нёмна каменьня. З за Нёмна вазілі каменьня затым, што у нашуй краіні свайго каменя нават пад падрубу ня знойдзеш. На каменьня ездзіў тады немаль кожны, бо досыць карысна быў гэты заработак. А зарабіць пабочны грош гаспадару—ні заўсёды можна

Дык гэтак пашоўся на легкі заработак і Максім Шобат. Жыў Шобат адзін на цэлум грунці; меў ён дзьве дачкі Кацярыну і Ганулю; сыну яго Базылю пашоў ад Каляд толька сёмы рок. Жонка Максімава Банадыся на сорак трэцім року пачала сівець. Сівела Шабадіха гэтак рана з нязмернай працы і вельмі згрызоты.

Максіма хоць лічылі багатырам, але гаспадаркай ён ня ўмеў кіраваць. Больш аб гаспадарцы дбала Банадыся. Максім сабе паехаў, а Банадысі і жывёлы дагледзь, і дзяцей дагледзь, і дружыну адзень.

— Помні, Максім,—кажэ, бывала Банадыся, — гаспадарка ні махлярка; табе ўсё заработак, ды заработак, а у хаці сваё марнуецца; з мяне ты ужо мусі апошні дух хочэш дастаць; ня едзь, кажу табе, па каменьня!—гэта-ж у нас маладзьба ўшчэ не зачынана.

— Табе усё, каб так было, як ты хочэш — адазвецца тады Максім.—З маладзьбой сьпешаць нечэга,—ўся зіма ўперадзі; памалоцім, а цяпер з людзьмі трэба зарабіць.

Зарабляли людзі, зарабляў і Максім.

Дарога стаяла добрая. А лёд на Нёмні да Каляд так умацаваўся, што па ём з гарматай можна было ездзіць. Мушчынам то і добра было зарабляць маробам, але бабы,—забыўшыся, што ўсяму бывае перамена,—думалі што і канца на марозы ня прыждуць.

Урэшці прышла перамена марозу. Цірас нязелю па Грамніцах у суботу, вецяр завеяў з Мігава—с цёплаго боку—і троху зліжало. Да самага звячорку людзі ўсё жадалі сьнегу. А сьнег, задумаўшы зрабіць штуку шудзяўцам, да ночы нават і ня рухаў дарогу.

Толька што палягли людзі, як здымецца гэта бура ноччу!А лю-у-дзі-ы-ы-ж мае!! Нават на пасьцелі сташна было улёжаць. Хата ад ветра ўсё роўна, як у трасцы трасецца, а каля вокан бъдта па пяць ваўкоў выюць рознымі галасамі.

Можа у поўнач народ замгнуў вачыма; вецяр пачаў заціхаць, а сьнег, то, як шупляй валіць, ды валіць. Да раўку уся Шудзяўка па пояс была завалена сьнегам, а месцамі панакручвала гурбы вышэй стрэхі. У аднаго калодзіся бура зламала бабу і каварота. Калодзісь гэты цяпер даўшчэнту быў завалены сьнегам.

Маючы час, людзі перад нядзеляй сьпяць да разсьветку. Дык чакалі шудзяўцы, сплючы, разсьветку і у першую нядзелю па Грамніцах. Банадысі Шобатавуй прачывалося нешта ня добрае. Усё яна схватвалася ночча у вадзіла на хаці вачыма. Паводзіць, паводзіць — цёмна, дык зноў ляжэ на другі бок. Калі прыглядзіцца Банадыся за сёмым разам у вакно,—аж яно, ня ёсць, замуравана сьнегам.

— Ну дзеці, цяпер бяда, на бядой, і с хаты ужо не павылазім!—залямантавала Банадыся...

На сялэ даўно стаяла руіна. Там дзьверы аткідаюць, а там, чэлавек пяць, пабраўшы шасты у рукі, поўзаюць, па сьнягу, калодзіся шукаюць.

— Якуб,—кажэ Міхалка, во тут, во павінен быць калодзісь.—

— Не, далей, далей троха, пад роў, — адазваўся Якуб.

— Што ты мне кажэ-ж да-лей, каль-ён тут павінен быць — закрычаў зноў Міхалка, а сам падняў шост у верх і хацеў устраміць у тоя месцо, дзе павінен быць калодзісь. Гэта Міхалка штырбець шастом у сьнег, а сам з опаду ша-а-бо́сь у калодзісь! Патуль ён і быў...

звярнууся у упраўленьне пэнсіоннай кассы народных вучыцелёў і вучыцелек і вось нідаўна дастаў адказ у каторым гаворыцца: «На запытаньне вашае праўленьне паведамляе вас, што служба у цэркоўна-прыходзкіх школах залічаецца у пэнсіонную выслугу с казны, па закону 1 чэрвеня 1910 году (раздзіл 1), тым вучыцелем пачатковых школ, каторые запісаліся да 1 студня 1910 г. участнікамі пэнсіоннай кассы народных вучыцелёў і вучыцелек.

Гэткім парадкам служба у цэркоўна-прыходзкіх школах залічаецца у пэнсіонную выслугу с казны. Таму кожны з вучыцелёў павінен падбаць аб тым, каб гэтая служба была афіцыяльна пацьверджана паветовім аддзелам епархіяльнай школьнай рады. На прашэньне трэба налепліваць марак за 1 руб. 50 кап.

Хто прачытае гэту заметку нехай абзнаёміць з ей і сваіх таварышоў.

Ці можна другі раз жаніцца са сваей жонкай.

Гэткае пытаньне нідаўна разглядаў сынод.

Жонка нейкаго І—ва развелася са сваім мужам. Прашло колькі год і вось яна ізноў просіць сынод, каб ей пазволіў павенчацца са сваім былым мужам. Разглядаючы гэтае пытаньне сынод прызнаў, што першы шлюб саўсім скасаваны разводам. Муж яе развёўшыся ажаніўшыся быў з другой асобай і дзеля таго, што другая яго жонка памерла, сынод пазволіў ім другі раз павенчацца.

Доўг Расеі.

У 1912 г. государственны доўг Расеі зменшыўся на 153,800,000 р., а павяліўшыся на 58,700,000 р. Агульнае паменьшэньне доўгу будзе 96,000,000 р., а ўсяго доўгу Расея мела на 1 студня 1913 году 8,848,000.005 руб.

Праступкі пьяных.

Агульна вядома, што найбольш розных праступкоў робяць людзі пьяные; гэтак ад 1904 да 1909 г. адбылося у Расеі 736,854 суды, над людзьмі, каторые нарабілі розные праступкі будучы пьянымі.

З Беларусі і Літвы.

Вільня.

Унівэрсытэт у Вільні.

Губэрнатар паведаміў віленскую гарадзкую думу, каб не пасылала у Пецярбург асобнай дэпутацыі дзеля старэньня аб атркрыцці унівэрсытэту у Вільні. Пытаньне аб атркрыцці вышэйшай школы у нашым краю, мабыць, ізноў адсунецца на невядомы час. Пытаньне гэтае кожны год падымаецца гарадзкімі думамі і кожны раз аткладаецца на невядомы час. У 1912 гаду вялікіе надзеі мелі на 1913 год. У верасьні месяца гарадзкая дума пастанавіла асыгнаваць на пастройку і устройства будынку унівэрсытэта мільён рублёў і выдзеліць кавалак зямлі вартасьці 20,000 рублёў. Спадзеваліся і на прыватные ахвяры. У студні 1913 года пастаноўлена было паслаць у юбілейные дні у Пецярбург асобную дэпутацыю, каторая павінна было рабіць старэньня аб атркрыцці унівэрсытэта. Паведамленьне губэрнатара прынята, як дэлікатную адмову.

Гімназія у Дзісьне.

Горад і акалічные жыхары робяць старэньня, каб атркрыць у Дзісьне мужчынскую гімназію. Міністэрство паставіло варунак, каб за адзін раз, або двумя ратамі, жыхары зложылі 10 тысяч руб.; горад дае пляц і мабыць часовую кватэру. Паветовы маршалак звярнуўся да паноў с просьбай складаць грошы на гімназію. Дзеля таго, што з гімназії у Дзісьне будуць карыстаць такжэ жыхары суседніх паветоў вітэбскай губэрні як: лепэльскі, полацкі, дрысенскі, дык ахвяры павінны паступаць і атдуль. Спадзяюцца, што вучнёў будзе многа.

Дваццаць з лішнім гадоў таму назад, гэтак сама была думка атркрыць у Дзісьне гімназію, пасыпаліся ахвяры, але справа станула. Сабралі тады каля 30 тысяч рублёў і дзе падзеліся тые грошы нет ведама.

Нешчасьлівае здарэньне.

У Віленцы селянін Войтовіч пабудаваў ветрак і пусьціў яго у ход. Калі млын пайшоў, сам Войтовіч з другімі астаўся у ніжнім паверсе, а вясковые хлопчыкі Пётр Гомолко 10 гадоў і Андрэй Чарапок 12 гадоў, цішком узлезьлі па лесьвіцы да чугуннаго калеса, калясо гэтае ударыла хлопчыка Гомолко па галаве і на мейсцы забіло.

Пьяные хаутуры.

Каля Радашкавіч (Віл. губ. Вілейск. пав.), памёр багаты пан Володковіч, людзей на пахаронах было гібель. Пасьля пахароноў сыны Володковіча сказалі усім селянам сабрацца у двор. Сабраўшы людзей сказалі выдаць людзям гарэлкі скольбкі хто хоча. Карыстаючы з гэтаго шчасьця пілі цёмные людзі праз меру. Кажуць, бытцым адзін чэлавек на сьмерць запіўся на гэтых пьяных хаутурах, а колькі чэлавек чуць-чуць адратавалі. Што цёмны чэлавек кідаецца на атруту ня дзіва, але дзіва чаму сыны нябошчыка не прыдумалі чаго карысьнейшаго для селян на памяць аб сваім, як мы чулі, годным пашаны і добрай памяці бацьку.

Юзя Шчупак.

Мінск.

Солоневічэуская газэта.

Губэрнская друкарня адмовілася друкаваць солоневічэўскую газэту „Съв. Зап. Жизнь“, с тактычных рахункоў, каб атркрыта ні гаварыць, што „С. З. Ж.“ газэта губэрнатарская. Хоць глаўным распарадзіцелем дванаццатыпсячнай субсыдзіі на 1913 год будзе усё ж такі губэрнатар.

Епіскоп Мітрафан выгаварыў сабе толькі права друкаваньня у „С. З. Ж.“ сваіх казаньнёў, каторые і так ужо цэлікам друкуюцца у «Епархіальныхъ Вѣдомостяхъ». Апрача таго, прэдстаўнікам уладыкі у газэці будзе лічыцца інспэктар сэмінарыі Панов (як кезначэй), атрымліваючы за гэтае нічоганяробленьне у «С З Ж.»... 50 руб. у месяц.

Каб найсці друкарню Солоневічу прішлося аббегаць увесь горад: згодзіўся адзін Данцыг (жыд!).

Верхавод брацкіх арганізацій у епархіі, пераплётчык Некрасов, у друкарні каторага друкавалося увесь час „М. Р. Слово“ падае цяпер у суд на выдаўцоў закрытай газэты даходзючы 4,000 руб. Грошы гэтые бытцым яму належаць затое, што выдаўцы сарвалі кантракт, каторы быў зроблен на год на друкаваньне газэты. Некрасоў, кажуць маніца раскрыць на судзе усё што ведае аб тым, як расходаваліся субсыдзіі, «М. Р. С.», каторые раней выдаваліся архірэйскаму двару і глаўным гаспадарам каторых быў вядомы Шоффэр.

Цяпер Некрасаву [illegible]задоленаму наваліў на Мінск Солоневіча, толькі і астаецца, што страшыць архірэйскі двор раскрыцьцямі нейкіх сэкрэтоў. А тых сэкрэтоў, як людзі кажуць, ёсьць там німала.

Некрасоў, як платны патрыот, каіцца цяпер, што дармо патраціў многа працы на карысць духавенства і «рускаго дѣла».

Перэкачоўка патрыота Шофэра.

Выгнаный з «М. Р. С.“ новым губэрнатарам Мэндэль Шофэр, быў, як мы ужо ведаем, прыстроены бывшым начальнікам губ. Эрдэлі у «Вѣстн. СПБ. Градоначальства». Але у Пецярбурзе хутка пазналіся на гэтай цацы і за паўгара месяца выкінулі вон.

Цяпер націоналіст Мэндэль Шофэр пераехаў у Варшаву шукаць шчасьця у „Варшавскім Дневнику“.

Да выбороў у гарадзкую думу.

„Не невядомый“ у клерыкальна-панскіх польскіх кругах, бывшы супольнік-выдавец „Wilensk. Kur'era“ Ф. Борсук, торговы дэпутат мінскай гарадзкой думы, нізадаволеный тым, што старадумцы ні захацелі выставіць яго кандыдатуру у гласные на выборах у думу прыдумаў такую штуку. Каб застрашыць старадумцоў, Ф. Борсук залажыў рам з Д. Бохоном, быўшым сэкрэтаром солоневічеўскай газэты «Сѣв. Зап. Жизнь», незначную партію выборшчыкоў, каторая выстаўляе кандыдатам на гарадзкога галаву нейкаго Вэндорфа, памешчыка-падрадчыка.

Ведама у вачах найболей паступовай часьці выборшчыкоў у гар. думу (каторые ставяць кандыдатам на гарадзкога галаву др. Яноўскага), гэткіе кандыдаты, як Вэндорф і Хржонстоўскі (цяперэшні галава) ні маюць у міру.

Выборы у гар. думу адбудуцца 4 красавіка.

Сіроцкі герой.

Справа, каторая цягнулася 4 гады аб злочынствах у мінскім сіроцкім суддзе (падлогі, растраты апекунскіх грошы і інш.) зробленые павінымі асобамі Дзевочка і др. трапіло пад амністію 21 лютаго.

Але усёж такі 1 паверна ашчаднае таварыство у каторым да суда верхаводзіў Дзевочко, ізноў выстаўіе кандыдатуру яго у адзнішчыкі. Здаецца ведаюць жэ ужо дробные крэдытары Дзевочко. Ці-ж ім ешчэ мала таго, што было?

Гродна.

Благая мука.

У прыказе корпуснаго інтэнданта абвешчэна, што надзорчы харчавога магазыну Экзарг прыняў 32,000 пудоў мукі для войска саўсім нездатнай. Корпусны інтэндант раіць ягомасьцю Экзерту вярнуць са сваей кішэні зробленую казьне шкоду.

Юбілейнае недарумленьне.

На сходзе упоўнамочэных Нававольскай воласьці была аткінута паманка земскаго начальніка падпісаць пратакол аб тым, каб на памяць юбілейных сьвят купіць ікону. Земскі начальнік пасадзіў усіх старостоў на сем дзён пад арэшт, а выбарных аштрафаваў па 3 рублі.

Пажар.

У мястэчку Бытэні згарэла мешчанская управа. Усе дакументы згарэлі. Кажуць, бытцым нехта падпаліў.

Паводка.

На рэцэ Сьвіслачы страшэнная паводка; вада знесла каля двохсот селянскіх хат. Каб гэткае нешчасьце здарылося там, дзе народ і інтэлігенцыя адней націі, то бы усе газэты аб гэтым крычалі і збіраліся-б складкі, а як у нас на Беларусі, то гэта нікога не рушыць. У газэтах надрукавалі кароценькіе вестачкі і канец на гэтым.

Знаходка.

Каля Беластока у полі, дзеці гуляючы знайшлі чэлавечы труп парэзаны на часткі і закапаны у зямлі. Сьледзтва выкрыло, што гэта мурар Годлеўскі з Беластоку, каторы згінуў чатыры месяцы таму назад. Быў ён удаўцом і пакінуў пасьля сябе двох сыноў, с каторых старэйшы мае 19 гадоў.

Толька у ваўторак падалазілі шудзяўцы да адрын і ўзязіся за маладзьбу. У дружынлівых гаспадароў маладзьба пашла хутка. А Максім Шобат адзін ат поўвачы хадзіў на ток. Праўда, Максім быў аматар да ўсякай працы, але у адрыні ад аднаго ня жыва пазначыцца. Ні бачыў Максім прасьветку за працай у адрыні, ні бачыла яго і Банадыся за працай дома.

— Базылька, Базылька,—кажэ раз пад топлівіцай Банадыся,—збегай ты з рэшатцом у гумно, да таткі, ніхай ён табе дасць мякіны.

— Я ні пайду па мякіну, бо я толькі з аднэй нагой, другога пастала німа, — адбрэхаўся Базылька.

— Ах, ты гунцвоце,—сьвіні ужо ўсе сьцежкі аббегалі, а ён дагэтуль не абуўся,—сказала Банадыся; ўзяла рэшатцо і сама пабегла да адрыны. Прышла у адрыну, глядзіць церао падваротвіцу, а Максім расхрыстаўшыся, без шапкі, вытрэсае кулі; з валасоў у яго, як дым, пара валіць. Максім і ня чуў, калі прышла Банадыся да адрыны. Счаміло у Банадысі сэрцэ. З воч, як боб, паліліся цёплые сьлёзы. Жаль ей стала Максіма.

— Максім, чаго ты так ганебна ўзяўся адзін за малаценьня!—Цяраз сілу і конь ня скочыць. Казала я, каб ты наняў сабе хлопцоў зотры. Бог ведае што і с сьнегам йшчэ будзе, — рушыць калі неспадзеваня і затопіць ўсё напо збожэ!“

— Нявельмо цяпер дастанеш хлопца. Ніхай свае падмалоцяць. Паждаўшы найму малаценьнікоў пяць, шэсць—ток мой ні малы і пакуль жаўрук заспевае памалачу. Нет, каб была прынесла с кумяк запурухі.

— Якой табе запурухі, я ужо у пячэ вытапіла і прышла па мякіну мешаць сьвіньням.

— То нясі мякіну, ды налівай, ніхай стыне. Я, вось, зараз іду абедаць. — сказаў Максім і стаў вязаць куль.

Прышла дзевятая нядзеля. Максім с панядзелка с чужымі малаценнікамі ўзяўся за жыта. Крукаўё, нешта, з нядзелю, як прыляцело і па заходзі сонца, як адурэўшы гракае у гаю. С пачатку нядзелі жаўрук мусі саромяўся сьнегу і не сьпеваў. Але ужо пахло вясной. У поўдня, як прыгрэе сонцэ, капаціць с стрэхі вада, а пад вечар у сераду, ужо пачала вада сьлюзіць ровам. З вечара у сераду захмурэло. Па сьвеці пацягнуўся туман. Стаў паневаць з Мігава вецер. За ноч сьнег зрабіўся драждзыма.

Да сьвету у чэцьвер прышоў Максім у адрыну веяць жыта. Толька што Максім ўзеўся веяць, як здымецца дробны дошч. Максім сабе вее, а даждза і ня чуе. Калі ўстане Максім па глядзецьці вывіднела, адчыніў дзьверы, а дошч, як с цэўкі ліе. Кінуў Максім веяць. Узеў жыва шуплю і давай пракідаць каля адрыны, з боку ад дзьвярэй, роўчык, каб вада на ток ні пабегла. Пракідаўшы роўчык, Максім панёс на абед, жывіві. Падаваўшы на абед, Максім вышоў глянуць на вуліцу. А на вуліцы вада аж раве, ды бяжыць. Тут Максім схапіў тупіцу з рындлёўкай, ды бягом на гумно. Прыбег і давай з усяго плеча прасекаць глыбей роўчык. Ня чуў з опалу, бедны Максім, што засьпяваў жаўрук; ня ведаў ён што з другога боку адрыны бяжыць у старану вада і туш-туш прабьецца на ток.

Угледзіўшы Максіма на гумне, Пятрук Калеснік,—брат Міхалкі, што утапіўся у калодзісі,—пашоў закурыць да Максіма. Прышоў Пятрук на гумно, а Максім ужо у адрыні ломіць рукі, гледзячы на ваду, што цякла с староны на ток.

— Дзядзьку, а дзядьку Максім! чуеце, як жаўрук хорошэ сьпявае,—закрычаў Пятрук.

— Ня цешыць мяне твой жаўрук, каль у адрыні паўстараны жыта затапіла вада, а з шасьці коп, што намалаціў, па таку ужо плавае!—заплакаўшы адазваўся Максім Шобат.

Многа рок прашло с тых пор, а кожды шудзявец, ад мала—да вяліка, памятае пра Шобатаво горэ і ўсякі на словы Пятрукоў розных атказвае: — „ня цешыць мяне гэта, як Шобата жаўрук“.

І. Сіяжэвіч.

Вітэбск.

Унівэрсытэт у Вітэбску.

Вітэбскі гласны П. Коссов падаў у гарадзкую думу гэткую заяву.

«Дзеля таго, што у гэтым часе паднімае пытаньне гарадзкая дума гор. Вільні аб аткрыцьці унівэрсытэту, і пытаньне гэтае дагэтуль не развязана, лічу на часе падняць гэткае самае пытаньне ад Вітэбска. Калі я быў гарадзкім галавой у 1907 гаду, пытаньне аб унівэрсытэц у Вітэбску паднімалося тады і я бываў на заседаньнях пад прэдседацельствам міністра народнай асьветы Шварца у Пецярбурзе. Тады камісія склонна была да аткрыцьця унівэрсытэту у Вітэбску і было пастаноўлена даць гор. Вітэбску зара вучыцельскі інстытут, а пасьля і унівэрсытэт. Горад Вітэбск мае большые шансы на атрыманьне унівэрсытэту і гэтые шансы я добра ведаю з думак высказаных у заседаньнях камісіі у Пецярбурзе. Дзеля усяго гэтаго я лічу патрэбным нанова падняць гэтае пытаньне і пасладь дэпутата у Пецярбург дзеля старэньня аб аткрыцьці у Вітэбску унівэрсытэту».

Обыскі.

Жандармы апошнімі днямі зрабілі многа обыскоў у Вітэбску. Нічога не знайдзена.

Могілеў.

На летніе работы.

З могілеўскай, смаленскай і другіх суседніх губэрнеў, што году многа людзей ідзе на летніе сельска-гаспадарскіе работы на поўдзень Расеі у стэпы на заработкі. Вось ужо гэты рух на заработкі пачаўся. У Гомель за апошні тыдзень прыбывае многа народу з вёсак акалічных павётоў на параходную прыстань, для выезду у Кіеў, Кацярынаслаў, Херсон і другіе мейсцы. Кожны дзень раніцай і вечэрам, пасьля прыходу паездоў с 4 класам, з вагзала цягнуцца с хатулямі і селянскімі прыладамі (кілі, тапары, лапаты) гужом людзі да прыстані. Чэкаючы пакуль пачнуць хадзіць параходы яны раскладаюцца дзе папала, хто у сцюдзёнай параходнай павеці, а хто ідзе у розные начлежкі і прытоны. Гледзючы на гэты гаротны народ, сам сябе пытаеш чаму земства ці горад, а то і абое разам, не парупіліся пабудаваць, хоць-бы самы скромны, але цёплы прытульк для гаротнікоў, каторые што год цягнуць праз Гомель на заработак.

Народные чытаньня.

Паветовая гомельская земская управа купляе 10 чарадзейскіх ліхтарэнь і патрэбные да іх малюнкі, каб саргавізаваць рад народных чытаньнёў у павеці, як аб сельскай гаспадарцы, так і аб другіх навуках.

Трэба звярнуць увагу гомельскаго, рухліваго паветовало земства на тое, каб, калі яно хочэ зрабіць карысным і свае чытаньня не пакідало у старане мейсцовую мову.

Робяць старэньня цяпер, каб папоўніць школьные бібліотэкі новымі выдавецтвамі. Разумеецца у гэтые бібліотэкі беларусскіх кніжэк ня пусцяць, а шкада бо „толькі родная мова развівае душу і сэрцэ чэлавека, вучыць яго незалежна думаць і карысна працаваць“.

Весна.

9 марца у раньні паламаўся на Днепры лёд; крыгі загаманілі адна з другой ды з берэгам і пайшлі у Кіеў. Сьнегу на палёх даўно німа, толькі у раўках, у цяньку; вада у канаўках збеглі. У паветры цёпла, пяюць жаваранкі: якбы кажуць, „к Богу лячу, к Богу... кіі пагубляў“. Хутка пачнуцца палявые работы і жывёла пойдзе на траву. Бедным лягчэй—ня трэба купляць у багатых сена.

Кажуць, што гэткая самая весна была 25 гадоў таму, тады да Благавешчэшчэньня паарали і засеяли збожжэ. Варожаць людзі, што гэты год будзе добры ва ураджай.

Саука Каваль.

З усіх старон.

Дваранскі зьезд.

На дваранскім зьезьдзі жыва абгаварываюць праект закону а пэрыёдычнай прэссе. Выступіў с прамовай і Пурышкевіч „Правіцельства павінна заявіць нам,—кажэ ён,—ці з намі яно, ці проці нас. На прэсу трэба надзець намордвік, бо рэвалюція затопіць і правых і левых.

Догель кажэ, што трэба зьбольшыць кару за анархістычвые творы, каторые падбіваюць на убіўства каралёў.

Шмаков радзіць, замест штрафоў, забараняць неблаганадзежным выданьням друкаваць абвесткі. Дзеля гэтаго казна павінна узяць у свае рукі усе прыватные абвесткі і падзяліць іх між сваімі газэтамі.

Ковалько рэкомендуе „бязшумны“ спосаб аднаго губэрнатара, каторы паслаў чыноўніка зрабіць обыск у рэдакціі газэты. Чыноўнік гэты паждаў пакуль выйшла газэта і тады усе яе нумэры апечатаваў.

Толькі адзін князь Ухтомскій пробаваў бараніць газэты, паказываючы на тое, што яны адбіваюць у сабе жыцьцё.

Загадайце правым газэтам,—кажэ ён,—каб яны, як і левые пісалі аб крыўдах народу і да іх будуць людзі прыхільна аднасіцца.

Прамова Ухтомскаго вызвала пратэсты.

Праект закону аб „намордніку“ на газэты напісалі.

Сваркі студэнтоу з афіцэрамі.

Сваркі між студэнтамі мэдыцынскай акадэмі і афіцэрамі не спыняюцца, а, наадварот усё растуць. Афіцэры вымагаюць ад студэнтоў, каб яны не садзіліся у трамваі без пазваленьня, стаялі „на выцяжку“. Іншые афіцэры звертаюцца да студэнтоў „на ты“. Наагул завострэньне стасункоў носіць надзвычайна вострую форму, тым больш, што найчасьцей у гэтые сваркі умешываецца публіка. Трудавікі падаюць у Думу запрос аб гэтым і вымагаюць, каб скасавалі „казыраньне“.

Выпадак с Терешчэнковым.

Прабываючый цяпер у Пецербурзе вядомы Терешчэнков, каторы разстрэліваў работнікоў на Лене, зайшоўся у рэстаран са сваім знаёмым князем N. У часе абеду Терешчэнков пачаў хвастацца сваім геройствам на Лене. Паднялася сварка; ў канцы князь цяжка раніў Терешчэнкова у галаву.

Палажэньне палітычных.

Член Гас. Думы Маньков атрымаў с Чыты гэткую тэлеграмму:

„У Зэрэнтуі палітычнаго праступніка Андреева, хвораго на сухоты, білі пры угалоўных арэштантах і надзірацелю. Ен галадуе. У турме тыф. Хворых больш 30. Начальнік Ковалев забіў вокны у камэрах. Тэмпература 25 градусоў. За аткрыцьце вокан арэштаваных пазбаўляюць права выпісывацца у вольную каманду.

Рух партій на пасяленьне прыпынены. Ад тыфу памёр палітычны Баранов.

У Грэціі.

Сьледзтво аб убіўстве грэчэскаго караля закончылі. Афіціальна павядомлена, што убіўца—няпоўнаго розуму. Кароль Канстантын прысягнуў у палацы дэпутатоў на вернасць конституціі.

У Кітаі.

Кітайцы у Манджурыі формуюць чатыры новые дывізіі войска. Нямецкай фірме у Тзянь-Тзіне кітайцы заказалі 52 палевые гарматы і 58 кулемётоў. Забаранілі вывазіць серабро з Манджурыі.

У Франціі.

Гэтымі днямі пасьля ваеннаго параду у Парыжы, Пуанкарэ, цяперэшні прэдседацель французскай рэспублікі, гаварыў прамову у каторай сказаў, што Франція не шукае вайны, але свае міжнароднае становішчэ гатова заўсёды бараніць ваеннай сілай.

Хвароба папежа.

Апошнімі днямі у газэтах пісалося аб хваробе папежа. Не глядзя на тое, што названьне хваробы папежа трымаюць у сэкрэце і удаюць, што папеж трохі нідамагае, італьянскіе газэты пішуць, што папеж захварэў цяжка.

Гразьба Японіі.

Японскі міністр у прамовах сказаных у Нагасакі, гаварыў аб канечнай патрэбе злучыцца Кітаю з Японіей, каб пасьля супольнымі сіламі кіраваць усей Азіей.

Гразьба Аустрыі.

Аўстрыя паслала ноту Чорнагорцам вымагаючы, каб яны стрымалі штурм на Скутары да таго часу, пакуль усе жыхары гораду ня выберуцца з гораду. Калі-ж Чорнагорыя ні захочэ гэтаго зрабіць, Аўстрыя гразіць прымусіць яе да гэтаго ваеннай сілай.

Вайна.

Усе кажуць, што Расея адступілася ад сваіх хаўруснікоў—балканскіх дзержаў. Расейскі урад непакоіцца справамі на Далёкім Усходзі—ў Кітаі, дый туды звертае ўсю сваю увагу, каб не прылучылася тутака якая прыгода.

Вось справы на Балканах за апошніе дні як-бы крыху палепшыліся. Здавалося, што між туркамі і ўсім балканскім хаўрусам зробіцца ўрэшці згода. Ажно не: хаўруснікі дамагаюнца гэткіх уступак ад турэччыны, што ажно ўся Эўропа абвесьціла, што яна на гэты свайго сагласу ні дасць. А тые упіраюцца.

Але гэта ня ўсё. Ня ладзіцца згода і між боўгарамі ды румынамі Ужо дзьве надзелькі мінулі, як іх паслы збіраюцца ехаць у Пецярбург, ды ня едуць. А населеньне абедзьвіх старон дужа ніпакоіцца: ці будзе аддзелена ад Боўгары Сілістрыя ды прылучэна да Румыніі, ці не?

І гэта ешчэ ня ўсё. Апошнімі днямі дык усе чакалі, што начнецца вайна між Аўстрыей і Чорнагорыей. Справа пайшла вось с чаго. Чорнагорцы, штурмуючы горад Скутары, стрэляюць з гармат ня толькі у крэпасць—форты, але і ў дамы спакойных жыхароў. Гэтак многа нявінных людзей пагінула без ніякай прычыны, дый падруйнавалі добра дом аўстрыйскаго консула. Вось Аўстрыя і зажадала, каб чоракгорцы, або пазволілі выбрацца з гораду усім, хто ні мае нічога супольнаго з вайной, або каб пакінулі штурмаваць яго. Калі-б Чорногорцы не паслухалі, Аўстрыя гразіла паслаць туды свае войска і сілай прымусіць чорнагорцоў пакінуць Скутары.

Проці гэтаго чорнагорцы нічога зрабіць ні маглі. Парадзіўшыся з сваімі хаўруснікамі, яны згодзіліся на ўсё. А ў тым жэ часі і іншые вялікіе дзержавы згаварыліся ўжо аб тым, што Скутары будзе належаяць дэ Албаніі і чорнагорцы павінны забраць адтуль свае войска: хаця-бы яны і ўзялі горад штурмам, яго ад Чорнагорыі адбяруць.

Так скончылася паманка Чернагорскаго ураду пашырыць свае граніцы. Народ аддаў на вайну апашняе, ды чыста згалеў. У часі асады Скутары згінула ня менш, як 4—5 тысяч душ. Настала вясна, а працаваць у полі німа каму: толькі кабеты ды старые і малые асталіся ў хаці. Гэтак уся старонка зруйнаваліся зусім, ганяючыся за чужым дабром...

Найбольш карысьці з вайны маюць боўгары ды грэкі, а так сама і сэрбы захапілі добры кусок турэцкай зямлі. Здаецца, што і Адрыанопаль урэшці пападзе ў рукі боўгароў: гэтымі днямі пачаўся агульны штурм.

Гэтак можна чакаць, што ужо скора настане згода між Балканскім хаўрусам і туркамі: на будзе за што ваеваць.

Апошніе тэлеграмы.

СОФІЯ. А першай гадзіне у ночы (13/III) боўгарскае войска атрымало загад ладзіцца да агульнага штурму крэпасьці Адрыанопаль. А трэцяй гадзіне у ночы боўгары, не глядзя на адважную абарону, кінуліся са штыкамі у аттаку **і забралі усе укрэпленьня перэд усходняй часцяй крэпасьці**. Гэткім парадкам, усе умацаваные пункты з усходняго боку крэпасьці дасталіся у рукі боўгар, каторые пры гэтым узялі 12 гармат з набоямі, чатыры кулямёты і батальён турэцкай пяхоты. Цяпер пярэдніе аддзелы боўгарскаго войска знаходзяцца за поўвярсты ад самой крэпасьці. Трэба чэкаць, што хутка крэпасць здасцца.

БЭРЛІН. Адрыанопаль узят. Боугарская кавалерыя увайшла у Адрыанопаль.

ЛОНДОНЪ. Чаталджа узята боугарамі, пасьля двохзеннай гарачай бітвы. Туркі пасьпешна адступаюць.

ПЕЦЯРБУРГЪ. Загад начальніка ваенна мэдыцынскай акадэміі:

С прычыны упорнаго не жаданьня студэнтоў академіі пакарыцца вымогам закону, **завяршыўшагося** 9 марца агульнай сходкай у сталовай академіі, на каторай было пастаноўлена перэрваць працу і зняць ваенные знакі з устаноўленай формы адзеньня, **ваенны міністр загадау**, да асобнаго загаду, **акадэмію закрыць, усіх студэнтоу увольніць**. Выпускным (тым што ужо канчаюць навуку) пазволіць здаваць экзамены. Студэнтам парадзілі узяць свае дакумэнты с канцэлярыі. Дакумэнты, каторые ня будуць узяты праз тыдзень, будуць аддадзены у паліцэйскіе вучасткі.

Рэдактар-Выдавец

А. Уласоу.

Фосфоритный заводъ

Ивана Васильева

Ст. Сѣщинская, Риго-Орловск. жел. дор.

предлагетъ

ДЛЯ УДОБРЕНІЯ ЗЕМЛИ

Фосфоритную муку изъ обож, фосфор. термофосф., содерж. 18—23% ф. к.

Фосфоритную муку изъ глаукон. фосфорит., содерж. 15—22% ф. к.

Прейсъ-куранты, наставленія и отзывы БЕЗПЛАТНО.

Удобреніе одной десятины съ провозомъ на 1000 вер. обходится 10 руб.

Повышаетъ урожай отъ 50 до 80 пудовъ и дѣйствуетъ на 3 года.

Друкарня „Артель Печатнаго Дѣла“ Віленская, 25, тэлеф. 199.